

Aanpassen met ambitie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

NAS 2016

Stef Meijs
Netwerkdag Ruimtelijke
Adaptatie
19 jan 2017

Het verhaal van de NAS

- Voorgeschiedenis
- Trends en bollenschema's
- Focus op urgente risico's
- Vervolg: proces en acties

WAT VOORAF GING...

Rapport Algemene Rekenkamer (2012)

- In 2012 adviseert de Algemene Rekenkamer om aandacht te geven aan – en te zorgen voor – beleidsontwikkeling over de volle breedte van klimaatverandering.

Klimaatagenda (2013)

- De Klimaatagenda benoemt de kansen en risico's van klimaatverandering voor Nederland op nationaal, Europees en mondiaal vlak voor de periode tot 2030, voortbouwend op het SER-energieakkoord.

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Klimaatagenda: weerbaar,
welvarend en groen

EU Strategy on adaptation (2013)

- In 2013 vraagt de Europese Commissie alle lidstaten om in 2017 hun nationale adaptatiestrategie op te leveren.

Strengthening Europe's resilience to the impacts of climate change

Rapport Planbureau voor de Leefomgeving (2015)

- Samen met Kennis voor Klimaat levert het PBL in 2015 een synthese op van het onderzoek naar risicoanalyses, bedoeld als basis voor de NAS.

Planbureau voor de Leefomgeving

Aanpassen aan klimaatverandering

Kwetsbaarheden zien, kansen grijpen

Economische impact per gebuiktype

	Overeenkomst in deze versie (2015)	Overeenkomst in deze versie (2015)	Overeenkomst in deze versie (2015)
Impact op natuur en milieu	Overeenkomst in deze versie (2015) - Verlies van biodiversiteit door veranderingen in landgebruik - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering	Overeenkomst in deze versie (2015) - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering	Overeenkomst in deze versie (2015) - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering
Impact op personen	Overeenkomst in deze versie (2015) - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering	Overeenkomst in deze versie (2015) - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering	Overeenkomst in deze versie (2015) - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering
Economische impact per gebuiktype	Overeenkomst in deze versie (2015) - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering	Overeenkomst in deze versie (2015) - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering	Overeenkomst in deze versie (2015) - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering - Veranderingen in de natuur door klimaatverandering

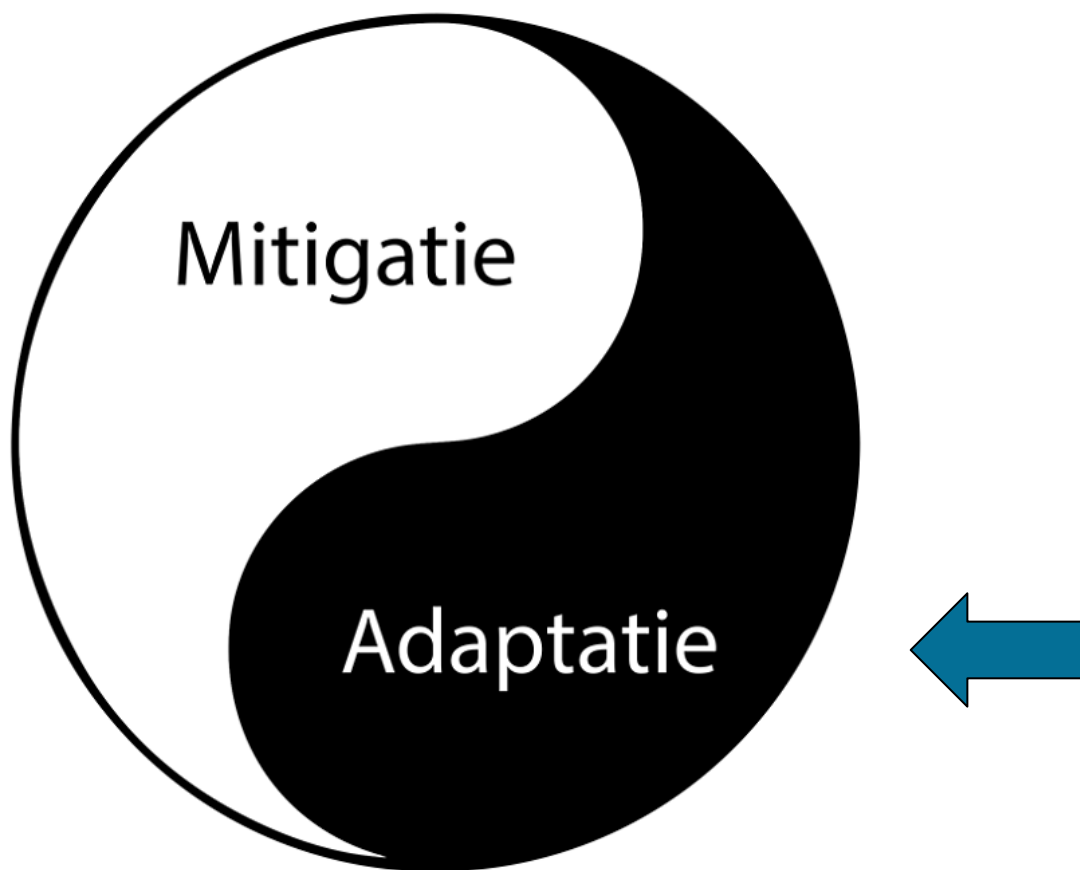
Akkoord van Parijs (2015)

- Eind 2015 sloten 187 landen het Akkoord van Parijs. Klimaatadaptatie is een van de belangrijke pilaren:

"While ambitious mitigation action is essential, it will be equally important to encourage individual and collaborative actions to prepare for and adapt to the adverse impacts of climate change."

Klimaatverandering vereist mitigatie en adaptatie

EN TOEN KWAM 2016 ...

Hagel in Zuidoost Nederland, zomer 2016

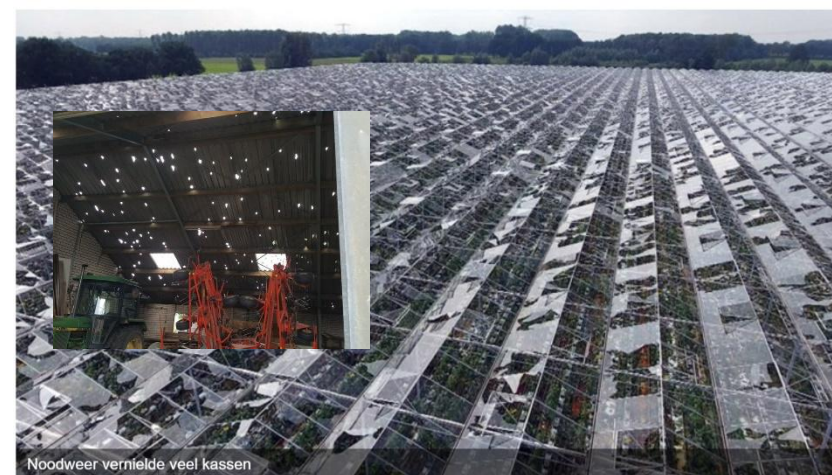

▲ Dreigende wolken boven Amsterdam gezien vanaf de snelweg A2 vanuit Utrecht

'Ijsbrokken uit de hemel' beschadigen auto's in Brabant

LIVE | Flinke regen- en onweersbuien zorgden vandaag voor problemen. In Rotterdam viel een dode. Hij werd geëlektrocuteerd in een plas water in zijn kelder. In Breukelen hield een valwind huis. In de Randstad is al voor minstens 20 miljoen euro schade aangericht. Vooral Brabant werd vanavond getroffen door enorme hagelstenen.

Redactie 23-06-16, 21:38 Laatste update: 24-06-16, 18:01

Noodweer vernielde veel kassen

ZLTO Someren dringt aan op noodmaatregelen na stormschade extreem noodweer

SOMEREN - ZLTO Someren dringt bij de gemeente aan op noodmaatregelen om de mensen die schade hebben geleden door het noodweer, op korte termijn te hulp te schieten. De ZLTO Someren spreekt van een noodsituatie.

Eind juni: een door hagel en noodweer beschadigd kassencomplex in het Noord-Brabantse Asten. FOTO PAUL RAATS, ANP

Dreigend tekort aan worteltjes door noodweer van juni

CONSERVEN Door een mislukte oogst zijn er minder wortels, doperwten en sperziebonen. Telers en verwerkers lijden eronder.

Sharon van Oost
REDACTIE ECONOMIE

De warmte in september doet de regen en hagelbuien van eerder deze zomer bijna vergeten. Boeren en tuinders in het zuidoosten van Nederland werden in juni zwaar getroffen door het noodweer en zagen de helft van hun oogst verloren gaan. Afspraken met afnemers, zoals de conservenindustrie, kunnen ze nu niet nakomen.

"Het meest problematisch zijn wortelen, doperwten en sperziebonen", zegt Peter Rijnhout van Vigef, de vereniging van de groente- en fruitverwerkende industrie. Boeren die deze zomer gewassen verbouwen, veelal bedoeld voor de industrie, konden ongeveer de helft minder leveren aan hun afnemers: groenteverwerkers als Hak en Bonduelle.

"Dramatisch", noemt Jan Roefs van brancheorganisatie LTO de situatie. Hij verbouwt industriegroente bij het Noord-Brabantse Middelbeers. Zo'n 85 procent van de Nederlandse worteltjes, erwten en sperziebonen groeit in Brabant en Limburg. Juist daar sloeg het noodweer hard toe. Afgelopen juni viel in het zuiden van Noord-Brabant 350 millimeter

neerslag. Dat is wat er doorgaans in een halfjaar naar beneden komt. De groente rukt daardoor snel weg op het veel te natte land.

Roefs teelt voor Oostemans Foods, een verwerker van diepvriesgroenten. Hij kan, net als veel andere boeren, zijn contractafspraken niet meer nakomen. Een aantal van zijn percelen levert helemaal niks op,

'Normaliter halen we acht ton erwten per hectare van het land, dit seizoen slechts twee'

sommige nog een beetje, maar het is lang niet genoeg. "Normal gesproken halen we acht ton erwten per hectare van het land. Het afgelopen seizoen twee."

In Roefs' contract met Oostemans is een 'overmachtsclausule' opgenomen. Dat is gebruikelijk, weet het LTO-bestuurslid. Bij overmacht vergoedt de fabrikant de helft van de schade. Dat zou de kosten dus enigszins moeten dekken als die groenteverwerkers het kunnen betalen.

Ook de conservenindustrie heeft het zwaar. In juli schatte Rijksof, een grote speler in Noordwest-Europa, dat het de helft minder groente kan leveren aan supermarkten en andere afnemers. Oorzaak: de mislukte oogst in Nederland, België en Duitsland. Wellicht wordt de schade iets beperkt omdat er begin september opnieuw is gezaaid. Maar helemaal wordt de situatie niet meer ingelopen.

Het zijn niet alleen Nederlandse boeren die de klappen vangen. Profel, de koepel van groenteverwerkers, berekende de gemiddelde productie verliezen van boeren in Nederland, België, Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. De erwten-oogst bracht 31 procent minder per hectare op. Voor waspeen geldt een gemiddeld verlies van 37 procent.

De kans bestaat dat de supermarkten met potgroenten en vriesvakkens deels leeg raken, zegt Roefs. Wortels in pot zijn mogelijk het eerste 'slachtoffer', omdat fabrikanten voor wortels grotendeels afhankelijk zijn van Nederlandse boeren. Dat geldt in mindere mate voor erwten en sperziebonen, waar er in Frankrijk meer van groeien. "Ook daar is de oogst niet best, maar er zijn meer boeren die kunnen leveren."

AFBC
De te
met
Waj
volg

Ingr
REDA

Mini
zaak
op d
kort
sch
tem
voo
doc
be
ro:
na

tw

In
tes

1
eu

ge
va
ze
in
ve
m
er
u
b
n

g
t
v
s
l
s

Portie friet wordt ietsje duurder

Aalle liefhebbers van een goede portie friet opgelet: het patatje wordt aan het einde van het jaar een stukje duurder. De prijs van een portie frietjes gaat met 5 tot 10 cent omhoog, volgens patatproducent Bex. De reden van de prijsstijging? Tegenvallende aardappeloogst van het afgelopen jaar. Dat blijkt niet uit cijfers van het CBS, waarin staat dat de oogst ongeveer hetzelfde is als vorig jaar, maar de kwaliteit van de Nederlandse aardappel is dit jaar veel minder goed, meldt Bex aan het AD.

De reden voor de tegenvallende kwaliteit ligt bij de zware regenval in juni dit jaar. In Brabant en Limburg liepen veel

Patatproducent

5

De prijs van een portie frietjes gaat met 5 tot 10 cent omhoog, volgens patatproducent Bex.

aardappelvelden compleet onder water. Volgens Bex zijn er telers die 40 procent van hun oogst zijn verloren. Groningen en Friesland kampten ook met een mindere oogst. Die tegenvallende oogst zorgt er dus uiteindelijk voor dat een patatje bij de plaatselijke snackbar een stukkie duurder wordt. De prijs ligt nu op een gemiddelde van 2,10 euro. **METRO**

De tegenvallende aardappeloogst is de boosdoener. ANP

Wat als je camping of hotel onder water staat?

20 juni 2016 om 18:01 door Rens Oving

Natte voeten op de camping. Foto:ANP

Het regent steeds vaker en steeds harder. Soms met bakken tegelijk, soms meer dan vijftien uur aan één stuk.

Het regende hard in grote delen van Nederland. Het regende in België, en in Frankrijk en in Duitsland was het eerder dit jaar ook al raak.

Lees ook: [Het regent, het regent... en wat duurt dat lang](#)

Niet alleen de bewoners hadden daar last, grote groepen toeristen werden net zo hard getroffen. Ondergelopen bungalowparken, weggespoelde tentjes of onbegaanbare strandwegen naar hotels. Maar wat doe je dan als gestrande toerist?

BEWIJS VERZAMELEN

„Foto's maken, klagen en de accommodatie in gebreke stellen”, is het advies van Dennis Heemstra, jurist bij DAS. „Als je huisje is ondergelopen of de camping onder water staat dan kan de eigenaar het product waar je voor betaald hebt niet leveren. Maar om dat te bewijzen, is het wel goed om daar beeldmateriaal van te hebben. Ergens blijven zitten en thuis pas een klacht indienen, is ook niet verstandig. Dan is het vaak al te laat.”

Het regent harder en vaker en dat wordt alleen maar erger. Volgens het **KNMI** zal de hoeveelheid zware neerslag de komende honderd jaar toenemen. En met het water stijgt ook de kans op overlast. Alleen deze lente waren er zowel in Frankrijk, Duitsland, België en Verenigd Koninkrijk zware overstromingen. Ook in Nederland stonden al heel wat straten blank.

KANS OP GELD

Het kan dus geen kwaad om te weten wat je moet doen als ergens in een buitenland de hemel op je hoofd leegloopt. Wie er op tijd bij is, heeft namelijk een goede kans om geld terug te krijgen.

„We krijgen hier wel heel veel vragen over, maar echt een zaak wordt het meestal niet” zegt Heemstra. „Hotel- en campingeigenaren hebben er natuurlijk ook baat bij om het netjes te regelen. Zeker als het om relatief kleine bedragen gaat.”

Ingewikkelder wordt het als niet de vakantiestek maar de weg daarnaar toe ondergelopen is. Heemstra: „Ook dan kun je vaak kosteloos annuleren, maar dan moet je niet bij het vakantieverblijf, maar bij je verzekering zijn. Een annuleringsverzekering heeft meestal wel een bepaling dat een onbereikbaar geworden vakantiebestemming gratis geannuleerd kan worden.”

metr

FINANCE
4

#metrogeld

Op 19 oktober een Wijkdekking. Een dak van 1000 m² was de nok van op als je auto beschadigd raakt door natuurw...

Verzeker je goed tegen wolkbreuk

Dekking. Het onstuimige zomerweer heeft de afgelopen weken veel schade aan huizen en auto's veroorzaakt. Kun je je verzekeren tegen dit natuurgeweld?

Hagelstenen zo groot als tennisballen, hoofdstukken en heftige onweer. We nullen eraan moeten wennen dat nulle natuurgeweld onderdeel is van de Nederlandse zomer, zo rikt het KNMI. Het gaat vaker en harder regenen in de winter en ook in de zomer neemt de felheid van regenbuien toe. Ook hagel en onweer worden heftiger, ze staan in het laatste klimaatscenario van het KNMI. Dat slecht te weer kan veel schade veroorzaken aan je huis en auto. Kun je je hiertegen verzekeren?

Opstal of inboedel? Je woning kun je gelukkig alsnog verzekeren tegen noodweer. Schade door regen, wind, hagel en onweer wordt meestal gedekt door de opstal- of inboedelverzekering. De opstalverzekering dekt schade aan opstallen die vaststaan in en aan het huis. Banken stellen deze verzekering vaak verplicht om een hypotheek te kunnen afsluiten. In wonen je in een appartement, dan is de Vereniging van Eigenaren wettelijk verplicht een opstalverzekering af te sluiten.

Onder je inboedelverzekering valt alles wat je kunt meenemen zonder dat je het los hoeft te maken van de woning. Lekt het dak en is je dure boorpijping een waterbed geweest? Neem dan contact op met je inboedelverzekering. Of als de bliksem is ingeslagen en je al je elektrische apparaten naar het grofvuil kunt brengen.

Waar? Had jij ooit grote schade aan je huis of auto door vermelding van #metrogeld?

Er zijn wel een paar situaties waarbij je goed moet opletten. Heb je allang dezelfde verzekering, controleer dan of je huis wel is verzekerd als je waterschade hebt doordat de straat blank staat. Bij nieuwe verzekeringen is die schade vrijwel altijd gedekt. Overstromingen, bijvoorbeeld omdat een dijk of een sluis doorbreekt, worden daarentegen niet gedekt. In Nederland is de schade niet gedekt. Ook als je je huis slecht hebt onderhouden, loop je risico dat de verzekering niet uitkeert. Noem ook tijdens de heilige storm, regen of hagel maatregelen om de schade zoveel mogelijk te beperken.

Eigen verantwoordelijkheid Iets anders moet je er wel alles aan gedaan hebben om de schade te voorkomen. Heb je de ramen open laten staan, dan is de schade niet gedekt. Ook als je je huis slecht hebt onderhouden, loop je risico dat de verzekering niet uitkeert. Noem ook tijdens de heilige storm, regen of hagel maatregelen om de schade zoveel mogelijk te beperken.

Sommige opstalverzekeringen werken niet met een eigen risico. Dat betekent dat je een deel van de schade zelf moet opboeten. Ruim alle verzekeraars werken met een eigen risico voor stormschade. Volgens vergelijkingssite Independer ligt dat bedrag meestal tussen de 225 en 500 euro.

Auto Heb je alleen een WA dekking, dan draai je zelf voor de kosten op als je auto beschadigd raakt door noodweer. Maar met een beperkt casco- of een all-riskverzekering ben je wel verzekerd voor blikseminslag en storm- en natuurschade. Denk aan schade door grote hagelstenen of afgewaaide takken. Ook waterschade aan je bolide wordt door een beperkt casco of all-riskverzekering gedekt.

Probeer ook bij je auto de schade zoveel mogelijk te beperken. Komt je auto in een grote waterplas terecht, haal hem er dan zo snel mogelijk uit. Verwijder de vloermatten en open de ramen zodat de auto kan luchten.

IRENE VAN DEN BERG

Zo voorkom je stormschade

- Zorg ervoor dat je dakgoten schoon zijn.
- Snel bomen en struiken op tijd.
- Zet je auto niet onder een boom.
- Het is oké spelen, zoals tuinsmeuvelen en planten bakken, bessen.
- Controleer regelmatig of dakpannen niet losliggen of verschoven zijn.
- Check regelmatig of de schutting nog stevig staat.

Tips

Het moet op waterschade-ij te werken.

21 juni METRO

Verregende evenementen krijgen hulp van Bussemaker

Wolkbreuk op de laatste dag van het muziekfestival Pinkpop. / ANP KIPPA

Regen, hagel of wind: het is de nachtmerrie van iedere festivalorganisator. Het kan leiden tot schade en minder bezoekers en dat kost klauwen met geld. Minister Bussemaker (Cultuur) heeft een noodfonds opgericht om weggeregende festivals te hulp te schieten.

Het Slecht Weer Fonds helpt organisatoren als hun festivals, concerten of andere bijeenkomsten in de buitenlucht door 'extreem slecht weer' worden getroffen. Met een nieuwe regeling kunnen ze een subsidie krijgen om verlies of extra kosten te dekken. In totaal wordt er een half miljoen euro in het noodfonds gestopt. Zo wordt er bijvoorbeeld

Festival

'Als een festival door regen of storm in financieel noodweer komt, schieten we te hulp.'

Jelko de Ruijter

Woordvoerder minister Bussemaker

geld vrijgemaakt voor het vastzetten van tenten, of andere maatregelen om optredens veiliger te laten verlopen.

In een regenachtig land als Nederland lijkt een pot van een half miljoen euro wat wei-

nig, maar volgens het ministerie is het een goed begin. „Laten we eerst maar kijken hoe ver we komen”, vertelt woordvoerder Jelko de Ruijter van het ministerie aan Metro. Het fonds kan uitbetalen aan alle evenementen die in de buitenlucht worden gehouden, mits deze al subsidie ontvangen van het ministerie. Hoeveel geld een festival krijgt, hangt af van hoe hoog de nood is. „Als een festival door regen of storm in financieel noodweer komt, schieten we te hulp. De belangrijkste factor is dat we de continuïteit behouden, dus dat het festival kan blijven bestaan.”

SOPHIE MOERMAN

Slecht Weer Fonds

Het zogenoemde Slecht Weer Fonds is ondergebracht bij het Fonds Podiumkunsten en staat open voor festivals die subsidie krijgen van het ministerie of een van de rijkscultuurfondsen.

- **Terugbetalen.** Festivals die een bijdrage krijgen, moeten het geld later, wanneer hun financiële positie voldoende is hersteld, terugbetalen. Zo kunnen ook andere festivals gebruik maken van het geld, aldus het ministerie.

Wederom een record: 2016 warmste jaar ooit

Drie oorzaken:

- Klimaatverandering
- El Nino
- Afname ijsoppervlak Noordpool

Bron: NOS

Met het koude weer van nu, is het bovenstaande beeld bijna niet meer terug te halen. En toch zal 2016 de boeken ingaan als een **zeer warm jaar**. Volgens het KNMI staat het jaar met een gemiddelde temperatuur van 10,7 graden net in de top-10 van warmste jaren sinds er in 1901 gemeten werd. "En dat is best wel bijzonder", zegt meteoroloog en klimaatdeskundige Peter Kuipers Munneke.

Het was dit jaar ongeveer een graad warmer dan in 1850. De aarde is al 150 jaar aan het opwarmen, maar sinds 2014 zien we iets opmerkelijks. "Het is de eerste keer ooit dat er drie jaar achter elkaar temperatuurrecords worden verbroken."

FILMPJE IJSKAP

KLIMAAT RTL-weervrouw **Helga van Leur** is bezorgd over 'klimaatverstoring'. Bij haar publiek wil ze bewustzijn kweken. Positief, nooit belerend. 'Mensen kunnen zelf wel een reden verzinnen om milieuvriendelijker te zijn.'

Interview **Frank Straver**

Een boodschap, naast het weerpraatje

Het regent deze dagen terugblikkende jaartijten. Ook planeten aarde scoort een hoogtepunt, goed voor een bedenkelijke oppositie. 2016 was wereldwijd het warmste jaar ooit gemeten, meldde het KNMI officieel. Dat was 2015 ook al. Net als 2014. Warmtorecord na warmtorecord. Dat moet wel een keihard, direct resultaat zijn van alle CO₂-uitstoot door mensen en bedrijven. Toch?

Helga van Leur neemt rustig nog een slokje van haar verse muntthee. Dan antwoordt ze: "Waarschijnlijk." Ze krigt ze niet over haar lippen. "Wij meteorologen zijn wetenschappers, he", zegt de RTL-weervrouw. "We kunnen geen steile beweringen doen zonder onomstotelijke onderbouwing. Veranderingen en schommelingen horen deels ook gewoon bij het klimaat."

Maar ze ziet gekke, zorgelijke dingen gebeuren. Van Leur heeft het daarom liever over 'klimaatverstoring', als het gaat om schadelijke weersomstandigheden door de opwarming van de aarde. Voorbeelden daarvan ziet ze aan de lopende hand langkomen in de weerdesta die ze voor haar werk doorploegt. Extreme kou in de Verenigde Staten. Sneeuwval in de Siwalwoestijn. Tootijs dat niet meer aangroei na de jaarlijkse smeltperiode. In dichters bij huistorm en hagelbuien, zoals in juni dit jaar. "Dit soort extremer weer gaan we steeds vaker zien, als gevolg van klimaatverstoring. De wereld van veranderingen is echt zorgelijk. In honderdvijftig jaar tijd hebben we 45 procent meer CO₂ in de lucht gekregen, een stijging die zijn weerga niet kent."

Van Leur wil in haar weersverwachting – "voorspellen, dat doe je in een glazen bol" – op tv aan haar kijkers duidelijk maken dat de gekke dingen gebeuren met weer en klimaat, door de CO₂-uitstoot die mensen veroorzaken. Want ze ziet dat de toename van extreem weer het bestaan van mensen, dieren en planten op het spel zet. "De aarde zelf draait wel door, dat maak ik me geen zorgen om. Maar

alle soorten op onze planeet, die lopen uiteindelijk gevaar."

Organische blouse

Toch wil de weervrouw mensen de boodschap over het milieu 'niet door de strot drukken'. Dus kaart ze voor de camera af en toe iets aan over het klimaat, als er een illustratieve actuele aanleiding voor is. De inhoud van haar 3,5 minuut durende weerbericht mag ze helemaal zelf bepalen, zegt ze. Iedere keer Van Leur niet een keer razzendnel het weer aankondigen, om vervolgens flink alarm te slaan over de klimaatverstoring die ze ziet? Dat lijkt haar helemaal niks. "Ik wil niet dwingend overkomen. Met belerende woorden schiet je niks op."

Wat beter werkt, zegt Van Leur, is mensen laten zien dat veranderingen voor een beter milieu leuk kunnen zijn. Ze wijst op haar outfit. "Dit roze jasje is een circulaar exemplaar. En deze blouse? Helemaal organisch. Als ik hem later niet meer draag, dan stop ik hem in de tuin en dan is het een voedingsstof. Hoe gaaf is dat?" Met alle aankopen die mensen doen, kunnen ze een groot verschil maken voor de milieubelasting. "Je kassabon is een stembiljet. Als je alleen maar voor het goedkoopste van het goedkoopste gaat, dan stem je voor een maatschappij waar dingen snel worden weggeworpen en waarbij de milieubelasting groot is, dat er dingen uit China gehaald worden die we hier ook hebben." Dat mensen te weinig geld hebben voor groen gedrag gaat er bij Van Leur niet in. "Iedereen kan eigen stappen zetten, al zijn ze maar klein."

'Ik wil niet dwingend overkomen. Met belerende woorden schiet je niks op.'

de tuin en dan is het een voedingsstof. Hoe gaaf is dat?" Met alle aankopen die mensen doen, kunnen ze een groot verschil maken voor de milieubelasting. "Je kassabon is een stembiljet. Als je alleen maar voor het goedkoopste van het goedkoopste gaat, dan stem je voor een maatschappij waar dingen snel worden weggeworpen en waarbij de milieubelasting groot is, dat er dingen uit China gehaald worden die we hier ook hebben." Dat mensen te weinig geld hebben voor groen gedrag gaat er bij Van Leur niet in. "Iedereen kan eigen stappen zetten, al zijn ze maar klein."

ting groot is, dat er dingen uit China gehaald worden die we hier ook hebben." Dat mensen te weinig geld hebben voor groen gedrag gaat er bij Van Leur niet in. "Iedereen kan eigen stappen zetten, al zijn ze maar klein."

Lekker bieftukje

Wat doet ze zelf verder? Van Leur wil op een positieve manier aandacht blijven vragen voor milieu en klimaat. In haar werk als weervrouw bij de commerciële, maar ook in congressalen en bij bedrijven. Ze geeft lezingen over de combinatie klimaat, duurzaamheid en gedrag. Privé probeert ze ook bewust te leven. "Thuis heb ik, als een van de eersten in mijn wijk, zonnepanelen op het dak gelegd. Mensen kwamen aanbellen hoe werkt dat, waar heb je dat geregeld? Inmiddels liggen er heel wat in de buurt. Ik heb nog wel gas thuis, dat vind ik wel pijnlijk. Het is groen gas, dus gecompenseerd door bomen. Maar ik wil er helemaal vanaf."

Een 'guilty pleasure' heeft ze wel. "Ik ben gek op vlees. Een lekker bieftukje dat smelt op je tong. Ik weet dat vlees milieubelastend is, maar ik koop af en toe echt wel een goed, eerlijk stuk. Als je het maar bewust doet." Haar zoon, een freestyler zwemmer, heeft als sporter veel eiwitten nodig. "Laats had ik een lasagne voor hem gemaakt. Dat wil hij met vlees, neevlees vind hij niet lekker. Maar ik was gekant vergeten. Ik heb zo gelachen. Zonder te weten dat het vegetarisch was zei hij: 'Mam, dit was de lekkerste lasagne ooit!'"

Het beste zou zijn als alle CO₂-uitstoot van producten en gedrag een prijs krijgt, zegt Van Leur. Wie niet in een vervuilde auto stap, moet daarvoor beloning worden. "Als je echt op viese brandstoffen wilt rijden: prima. Maar dan betaal je wel extra, want autoverkeer heeft een schadelijk effect op gezondheid en dus ook op de kosten van gezondheidszorg."

Welke kant gaat het op met het veranderende weer en klimaat? Een misvatting is volgens Van Leur dat het overal alleen maar warmer wordt. "Dat het poolgebied nu warm is, geeft verstoring van het atmosferisch patroon,

'Ik heb nog wel gas thuis, dat vind ik pijnlijk. Het is groen gas, maar ik wil er helemaal vanaf.'

waardoor je enorme meanders krijgt in de luchtstromen. Daardoor kunnen we in Europa in theorie ook een soort winter krijgen. De extremen worden steeds groter, dat is de kern."

Lokale positieve effecten van opwarming van de aarde ziet Van Leur ook. Er zijn gebieden, zoals de toendra's, die leefbaarder worden voor mensen. Ze kunnen plots voedsel verbou-

wen in de grond. Maar voor het grootste deel van de wereld zijn de risico's enorm, weet de meteoroloog. "Denk alleen al aan alle klimaatvluchtelingen die er nu zijn. Dat worden er alsmaar meer. Reden dus snel zoveel mogelijk CO₂-uitstoot te verminderen". Want dan duurt het nog decennia, zegt Van Leur, tot de temperatuur van de aarde daadwerkelijk daalt. "Er treedt een vertragingseffect op. Dus we moeten nu beginnen."

Klinkt daar toch een tikje dwingend boodschap? "Nee hoor", lacht Van Leur. "Ik ga niemand overhalen. Mensen kunnen zelf wel een reden verzinnen om milieuvriendelijker te zijn. Omdat de buren het ook doen bijvoorbeeld, of voor hun eigen gezondheid. Of omdat ze mistanden zien in de wereld, zoals het gruwelijke beeld van smeltende toerandvelden voor oliewinning. Weer andere mensen willen hun geld gewoon slim besteden. Als je consumenten koopt, levert die investering je met de huidige rentestand binnen tien jaar meer op dan wanneer je geld op de bank zet."

RTL-weervrouw
Helga van Leur
Foto: BRAM PETRAUS

Middendorp over klimaat en internationale veiligheid

- De **klimaatverandering leidt tot conflicten en oorlogen**, tot grote vluchtelingen-stromen en het voedt extremisme. Het hele conflict in het Midden-Oosten is terug te voeren op het klimaat dat in razendsnel tempo verandert. Middendorp zegt dat de tijd voorbij is dat klimaatverandering een hobby was voor natuurliefhebbers of 'boomknuffelaars'.

Bron: NOS

Generaal Middendorp:
klimaatverandering bedreigt
wereldvrede

© GUSTAVO L. 11.06 BINNENLAND, POLITIEK

DNB waarschuwt financiële instellingen: 'Hou rekening met het klimaat'

Tags: De Nederlandsche Bank (DNB), financiële wereld, klimaatrisico's, Platform voor Duurzame Financiering

30 november 2016 – De Nederlandsche Bank gaat onderzoeken of het mogelijk is een stress test te ontwerpen voor de risico's van klimaatverandering voor de financiële wereld. Dat maakte de DNB gisteren bekend.

Uit het bericht van DNB

'(...) Het onderzoek naar een stress test voor het klimaat maakt onderdeel uit van een nieuw onderzoek in vervolg op de eerder dit jaar verschenen DNB-rapporten over duurzaam beleggen in de pensioensector en over energietransitie (de overgang van fossiele naar duurzame energiebronnen). DNB wil beter inzicht in hoe klimaatrisico's de financiële positie van financiële instellingen raken en wil vervolgens bekijken welke consequenties dit heeft voor het toezicht op de financiële sector. Hierover is nu nog maar weinig bekend, ook internationaal.

The cover of the WRR Policy Brief 5 features a photograph of a calm body of water reflecting a sky filled with soft, white clouds. The water is a deep blue, and the sky is a lighter blue with scattered clouds. The overall mood is serene and contemplative.

WRR

WETENSCHAPPELIJKE RAAD VOOR HET REGERINGSBELEID

WRR-Policy Brief 5

Klimaatbeleid voor de lange termijn:
van vrijblijvend naar verankerd

Klimaatbeleid voor de lange termijn vraagt om balans tussen politieke zelfbinding en adaptief vermogen. Deze policy brief doet aanbevelingen voor de institutionele borging van het langetermijnklimaatbeleid. Daarbij past een klimaatwet die het nationale emissiebudget vastlegt. Een Klimaatautoriteit is nodig om een consistente uitvoering te bewaken over verschillende beleidsdomeinen en bestuursniveaus.

Albert Faber, Peter de Goede en Margot Weijnen

NIEUWS

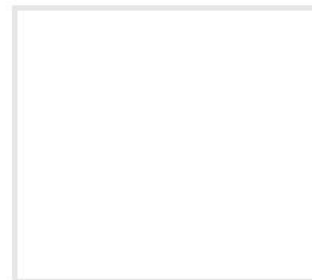
Eumedion vraagt beursbedrijven om inzicht in gevolgen van klimaatverandering en van het Klimaatakkoord

11-10-2016

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen zouden hun beleggers meer duidelijkheid moeten verschaffen over de gevolgen van klimaatverandering en van het Klimaatakkoord van Parijs. Dit staat in de [Speerpuntenbrief 2017](#) die Eumedion naar de beursgenoteerde ondernemingen heeft gestuurd. De Speerpuntenbrief bevat onderwerpen die de bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers bij de Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen in de aanloop naar het AVA-seizoen 2017 in dialogen aan de orde zullen stellen.

De ondernemingen worden onder meer aangemoedigd om de risico's én de eventuele kansen van klimaatverandering voor hun verdienmodel en hun strategie te analyseren en te beschrijven. Ook wordt van alle Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen verwacht dat zij in het bestuursverslag of in duurzaamheidsrapportages vermelden welke concrete acties zij ondernemen om het Klimaatakkoord van Parijs tot een succes te maken. De Eumedion-deelnemers verwachten dat de ondernemingen in dat kader concrete data en doelstellingen van hun eigen bijdragen publiceren. In het Klimaatakkoord, dat op 4 november a.s. in werking zal treden, is afgesproken de CO₂-uitstoot zodanig terug te dringen dat de opwarming van de aarde voor het einde van de eeuw beperkt blijft tot ruim beneden de 2°C ten opzichte van het pre-industriële tijdperk, met als streven niet boven de 1.5°C uit te komen. Het tweede Eumedion-speerpunt voor 2017 heeft betrekking op de diversiteit in en het functioneren van besturen en raden van commissarissen. De Eumedion-deelnemers verwachten van de ondernemingen dat zij in het bestuursverslag onder meer inzicht geven in het recruitmentproces, de gehanteerde selectiecriteria en het diversiteitsbeleid.

In lijn met de Speerpuntenbrief 2017 heeft Eumedion ook een statement betreffende klimaatverandering gepubliceerd. Dat statement treft u [hier](#) aan.

Wat doet de NAS 2016?

- Schetst noodzaak en doel van de nationale klimaatadaptatiestrategie
- Brengt de effecten van klimaatverandering voor Nederland in beeld
- Benoemt urgent aan te pakken klimaateffecten als uitdagingen
- Kondigt concrete acties vanuit de overheid uit aan voor korte termijn
- Kondigt een uitvoeringsprogramma NAS aan

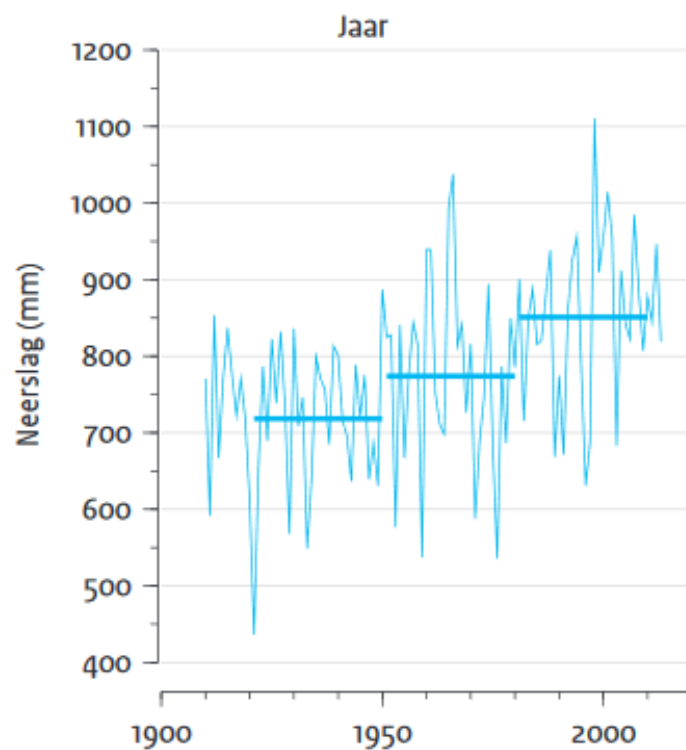

DE TRENDS

Welke trends verwachten we in Nederland?

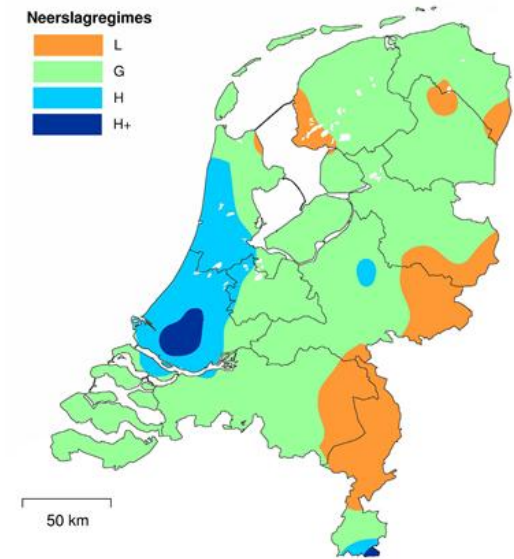
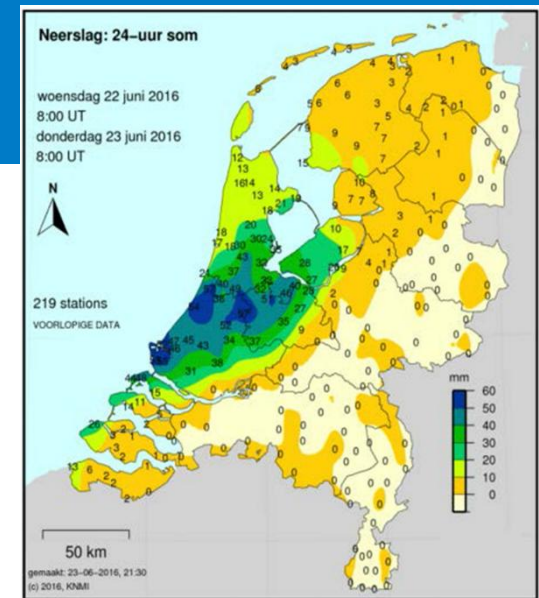
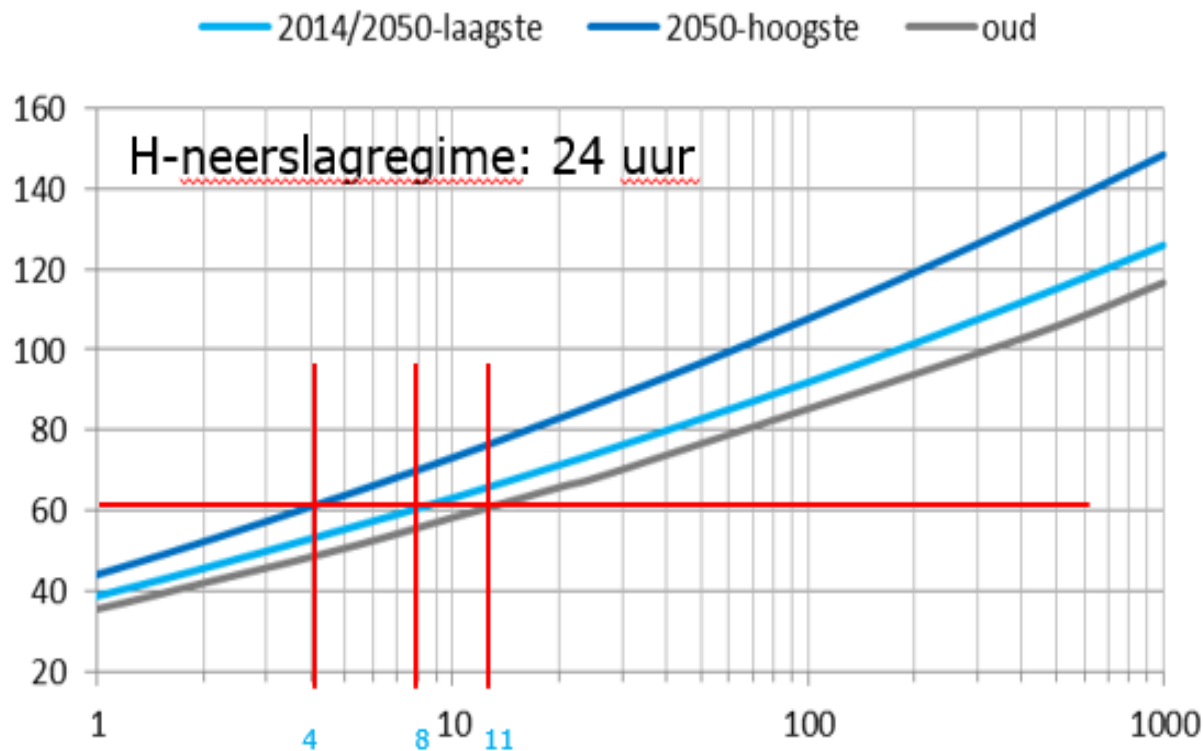

Het wordt natter

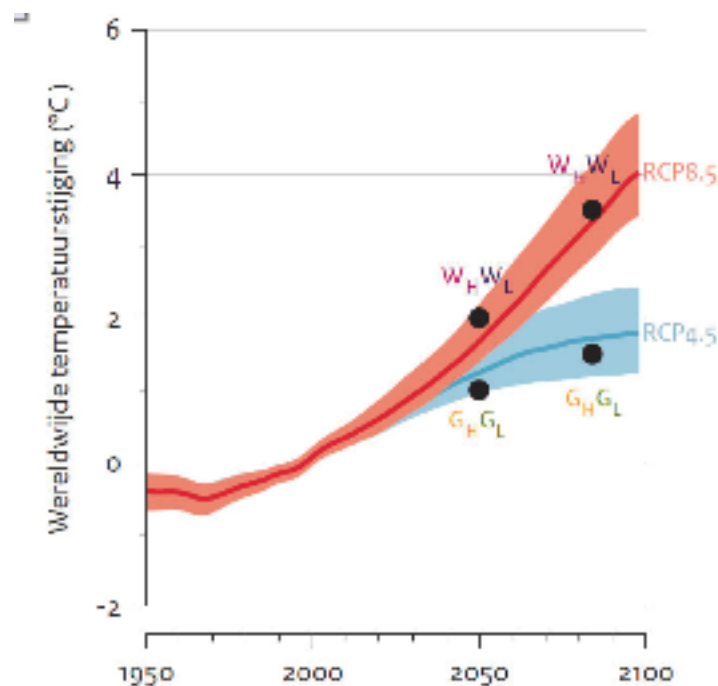
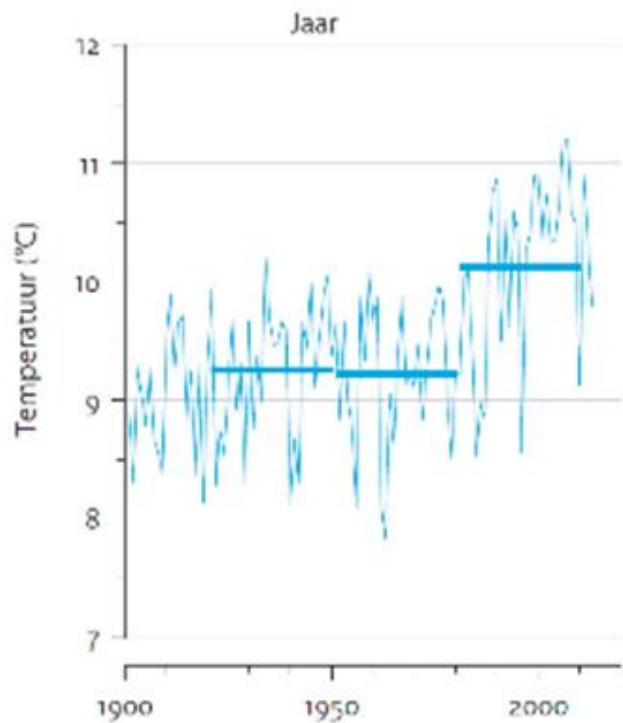

Bron: KNMI'14

Extreem weer juni 2016

Het wordt warmer

Bron: KNMI'14

DE BOLLENSCHEMA'S

Klimaatverandering raakt alle maatschappelijke sectoren

systematiek bollenschema's

Impact, kansen en bedreigingen

- Generieke klimaateffecten
- Middelgroot tot groot effect - dit decennium
- Groot effect - deze eeuw
- Effect is kans
- Effect is bedreiging
- Onduidelijk of effect kans of bedreiging is

Gevolgen voor sectoren

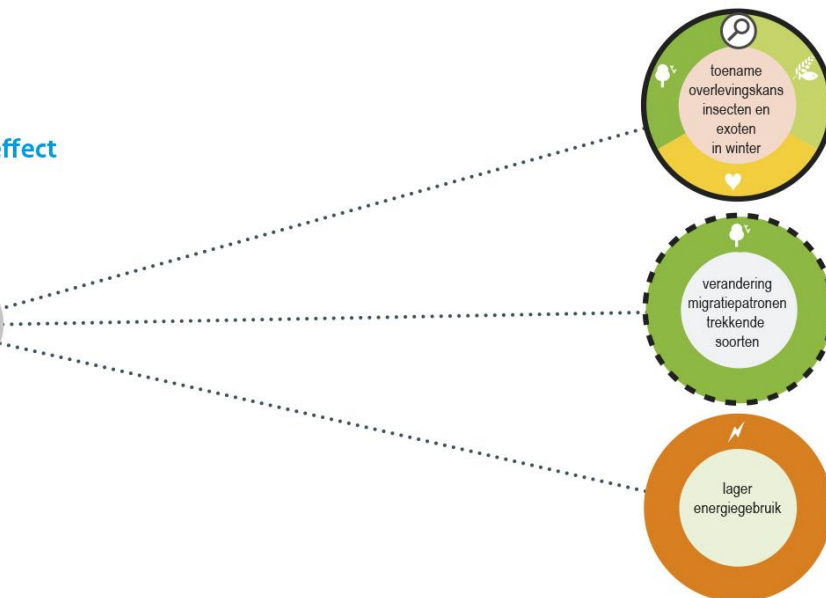
- Water en ruimte
- Natuur
- Landbouw, tuinbouw en visserij
- Gezondheid
- Recreatie en toerisme
- Infrastructuur
- Energie
- IT en telecom
- Veiligheid

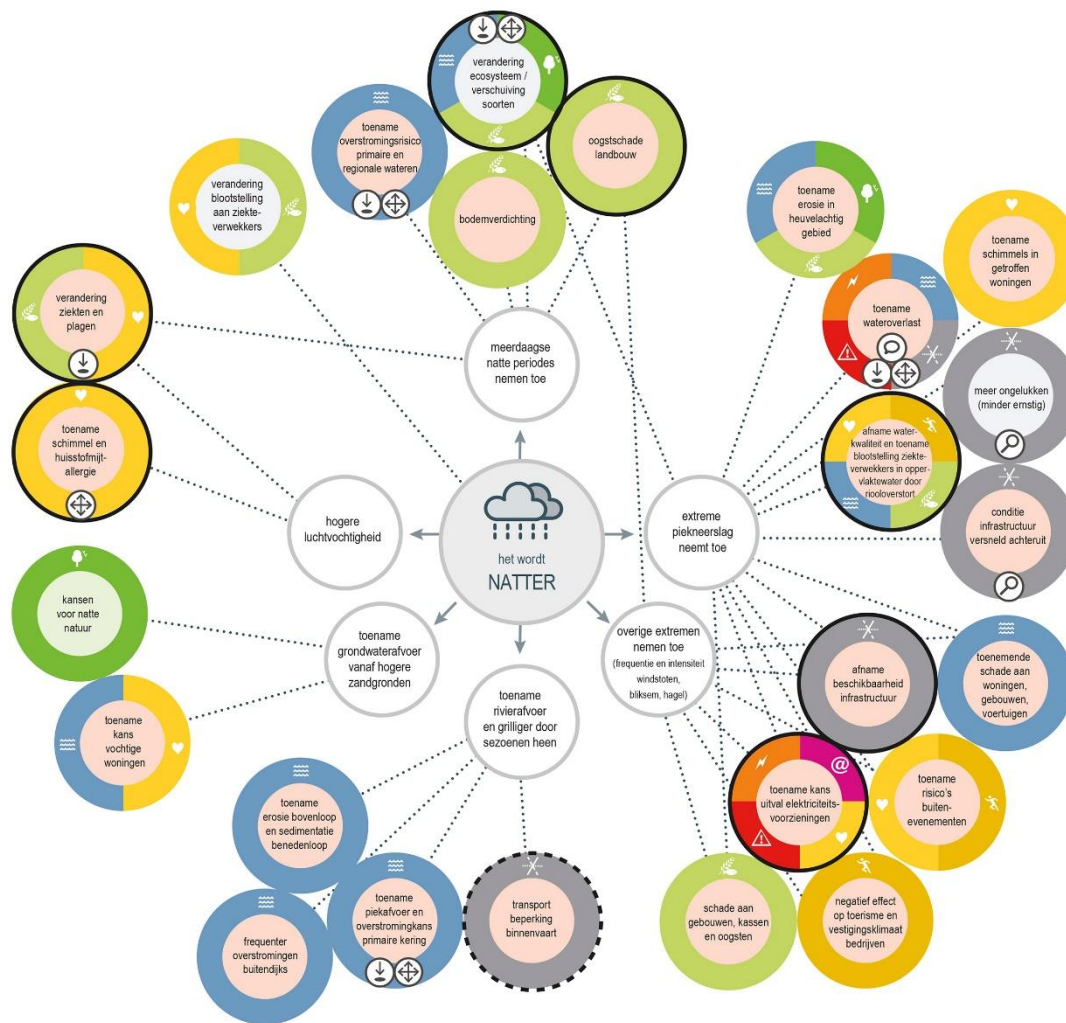
Bestaande maatregelen (incompleet)

- Onderzoek
- Procesaanpak
- Maatregel specifiek op effect
- Algemeen actieplan of maatregel

klimaattrend

klimaatteffect

Bollenschema_natter_V14, 13 december 2016

Nationale Adaptatie Strategie Klimaattrends effecten in beeld

Impact, kansen en bedreigingen

- Generieke klimaateffecten
- Middelgroot tot groot effect - dit decennium
- Groot effect - deze eeuw
- Effect is kans
- Effect is bedreiging
- Onduidelijk of effect kans of bedreiging is

Gevolgen voor sectoren

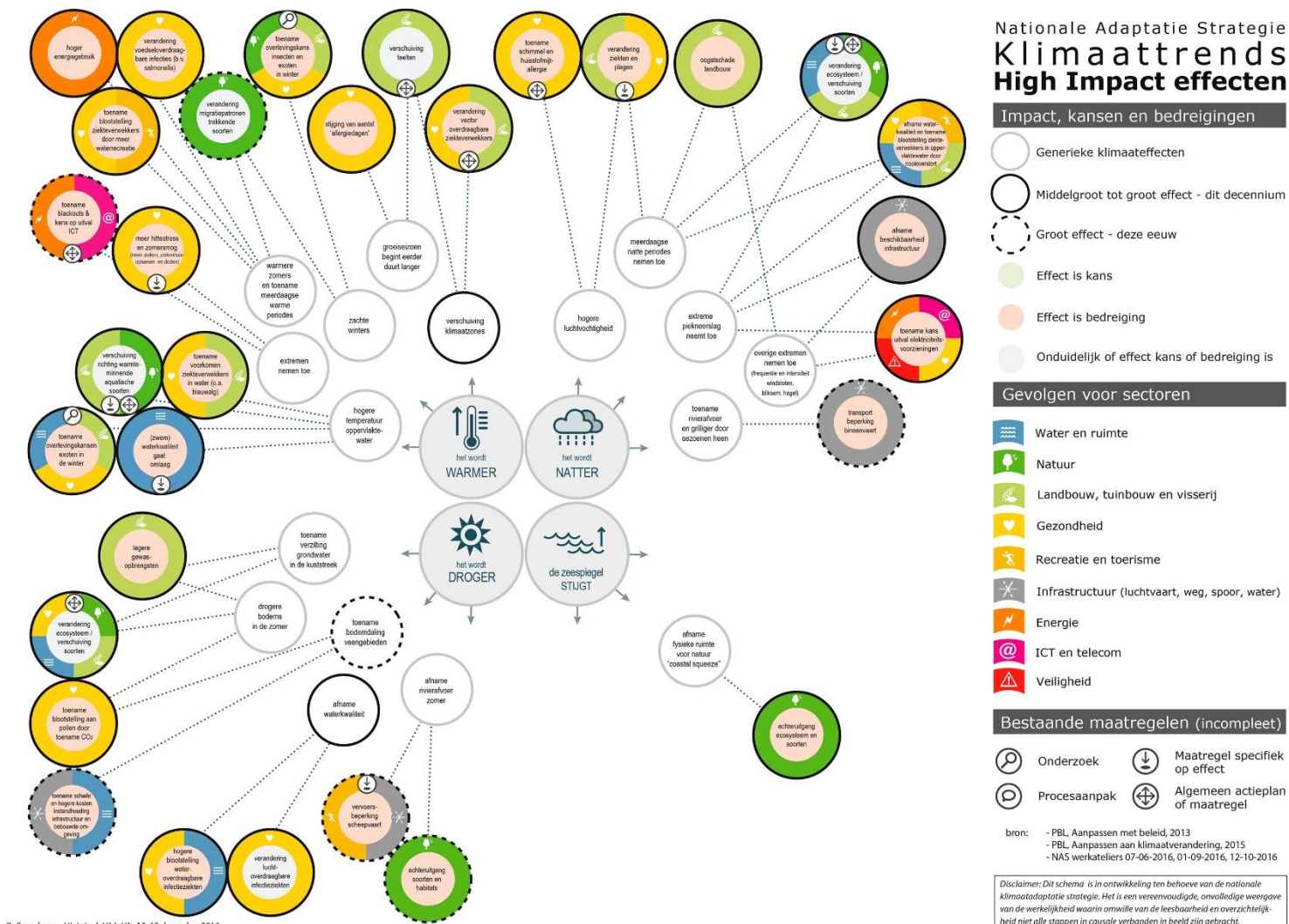
- Water en ruimte
- Natuur
- Landbouw, tuinbouw en visserij
- Gezondheid
- Recreatie en toerisme
- Infrastructuur (luchtvaart, weg, spoor, water)
- Energie
- ICT en telecom
- Veiligheid

Bestaande maatregelen (incompleet)

- Onderzoek
- Maatregel specifiek op effect
- Procesaanpak
- Algemeen actieplan of maatregel

bron:
 - PBL, Aanpassen met beleid, 2013
 - PBL, Aanpassen aan klimaatverandering, 2015
 - NAS werkateliers 07-06-2016, 01-09-2016, 12-10-2016

Disclaimer: Dit schema is een vereenvoudigde, onvolledige weergave van de werkelijkheid waarin omwille van de leesbaarheid en overzichtelijkheid niet alle stappen in causale verbanden in beeld zijn gebracht.

Nationale Adaptatie Strategie Klimaatrends in beeld Gezondheid

Impact, kansen en bedreigingen

- Generieke klimaateffecten
- Middelgroot tot groot effect - dit decennium
- Groot effect - deze eeuw
- Effect is kans
- Effect is bedreiging
- Onduidelijk of effect kans of bedreiging is

Gevolgen voor sectoren

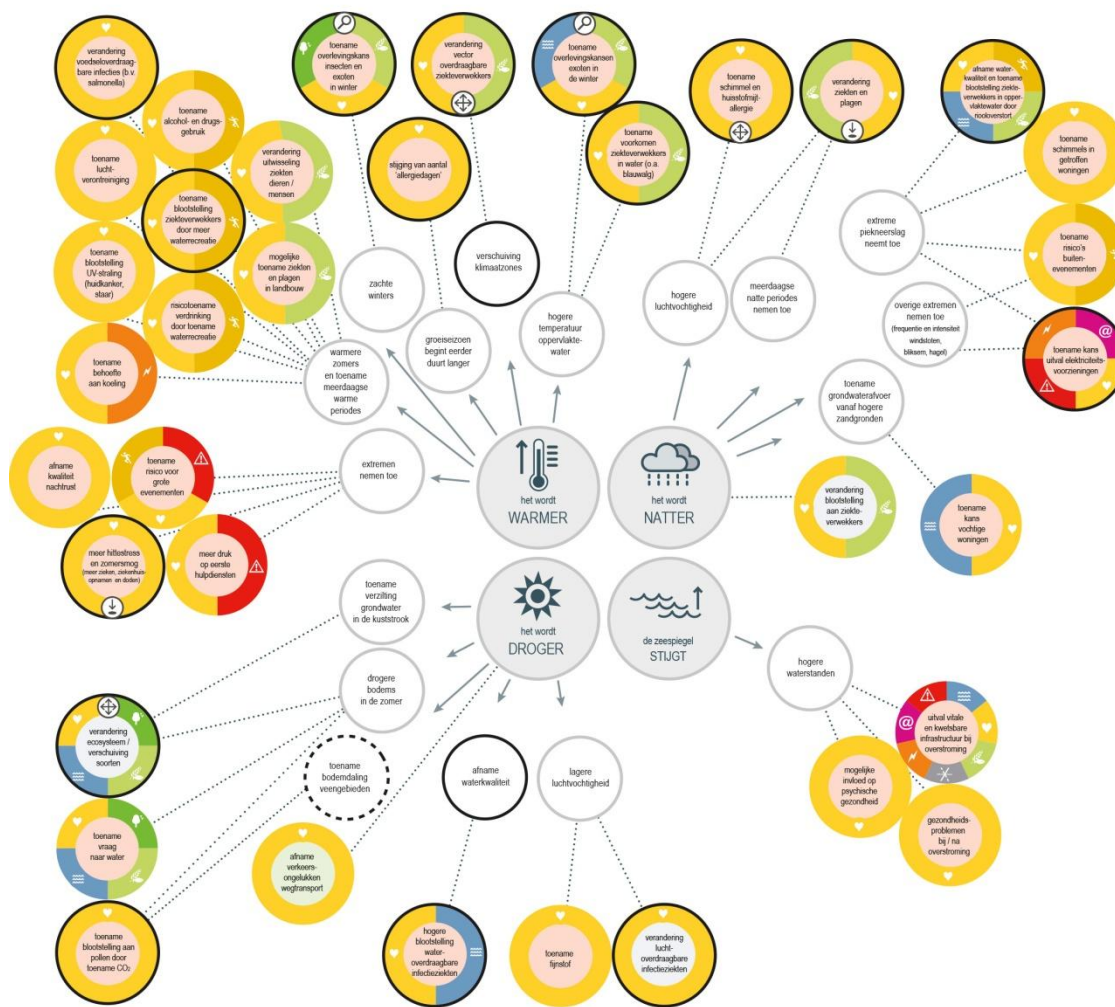
- Water en ruimte
- Natuur
- Landbouw, tuinbouw en visserij
- Gezondheid
- Recreatie en toerisme
- Infrastructuur (luchtvaart, weg, spoor, water)
- Energie
- ICT en telecom
- Veiligheid

Bestaande maatregelen (incomplete)

- Onderzoek
- Maatregel specifiek op effect
- Procesaanpak
- Algemeen actieplan of maatregel

bron: - PBL Aanpassen met beleid, 2013
- PBL Aanpassen aan klimaatverandering, 2015
- NAS werkateliers 07-06-2016, 01-09-2016, 12-10-2016

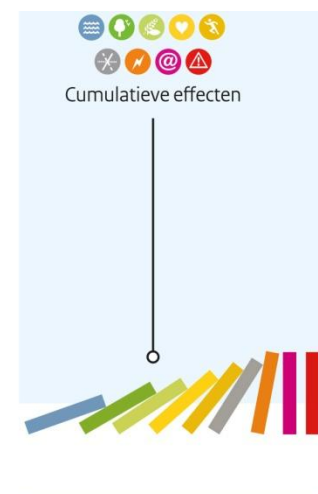
Disclaimer: Dit schema is een vereenvoudigde, onvolledige weergave van de werkelijkheid waarin aanwille van de leesbaarheid en overzichtelijkheid niet alle stappen in causale verbanden in beeld zijn gebracht.

URGENTE RISICO'S

De urgente effecten van klimaatverandering

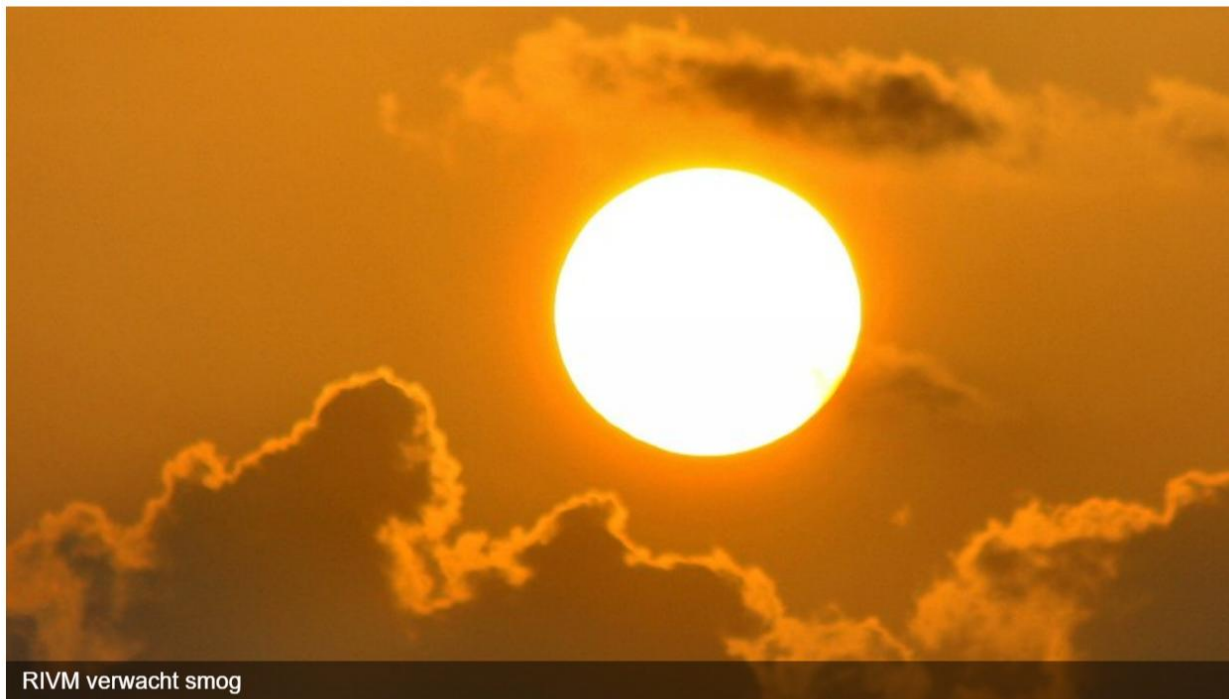
Rode Kruis waarschuwt voor hitte tijdens Vierdaagse

Gepubliceerd: 17 juli 2016 11:38

Laatste update: 17 juli 2016 14:01

Het Rode Kruis waarschuwt de 48.896 deelnemers aan de Vierdaagse voorzorgsmaatregelen te nemen voor de hitte die later in de week wordt voorspeld.

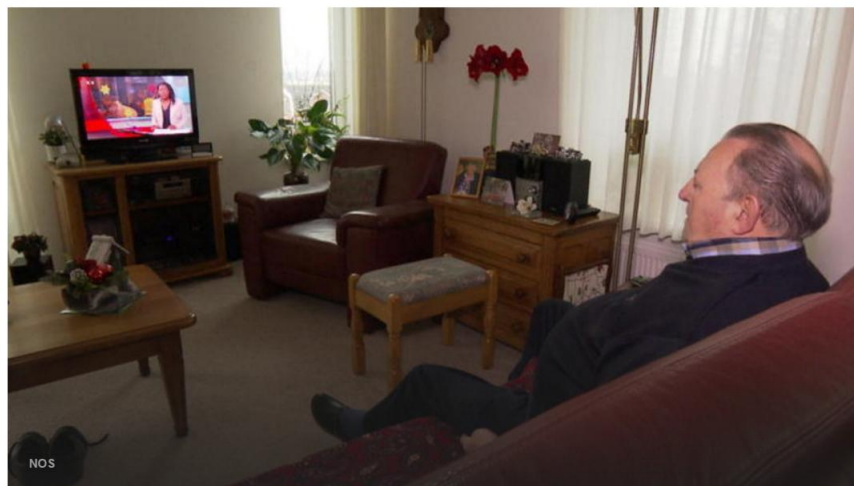

Smog verwacht als gevolg van extreme hitte

EINDHOVEN - Woensdag kan in delen van Nederland smog ontstaan, als gevolg van de aanhoudende hitte. De luchtkwaliteit is dan slecht volgens de Nederlandse Luchtkwaliteitsindex. Smog kan luchtwegklachten veroorzaken bij mensen met luchtwegaandoeningen, kinderen, ouderen en mensen die zich inspannen in de buitenlucht. Het RIVM adviseert mensen die hinder ondervinden om met name in de middag en vroege avond binnen te blijven en zware lichamelijke inspanning te vermijden.

Slechte internet- en televisieverbinding door hitte

© VANDAAG, 11:49 BINNENLAND, REGIO

Het warme zomerweer blijkt ook invloed te hebben op de internet- en televisieverbindingen. Klanten van Ziggo klagen over slechte verbindingen, meldt [1Limburg](#).

Door de hitte van de afgelopen dagen werkt een aantal eindversterkers niet goed. Dat zijn de grijze kasten die in de straat staan, dus niet de kastjes bij mensen thuis. Van die kasten zijn er in Nederland vele tienduizenden.

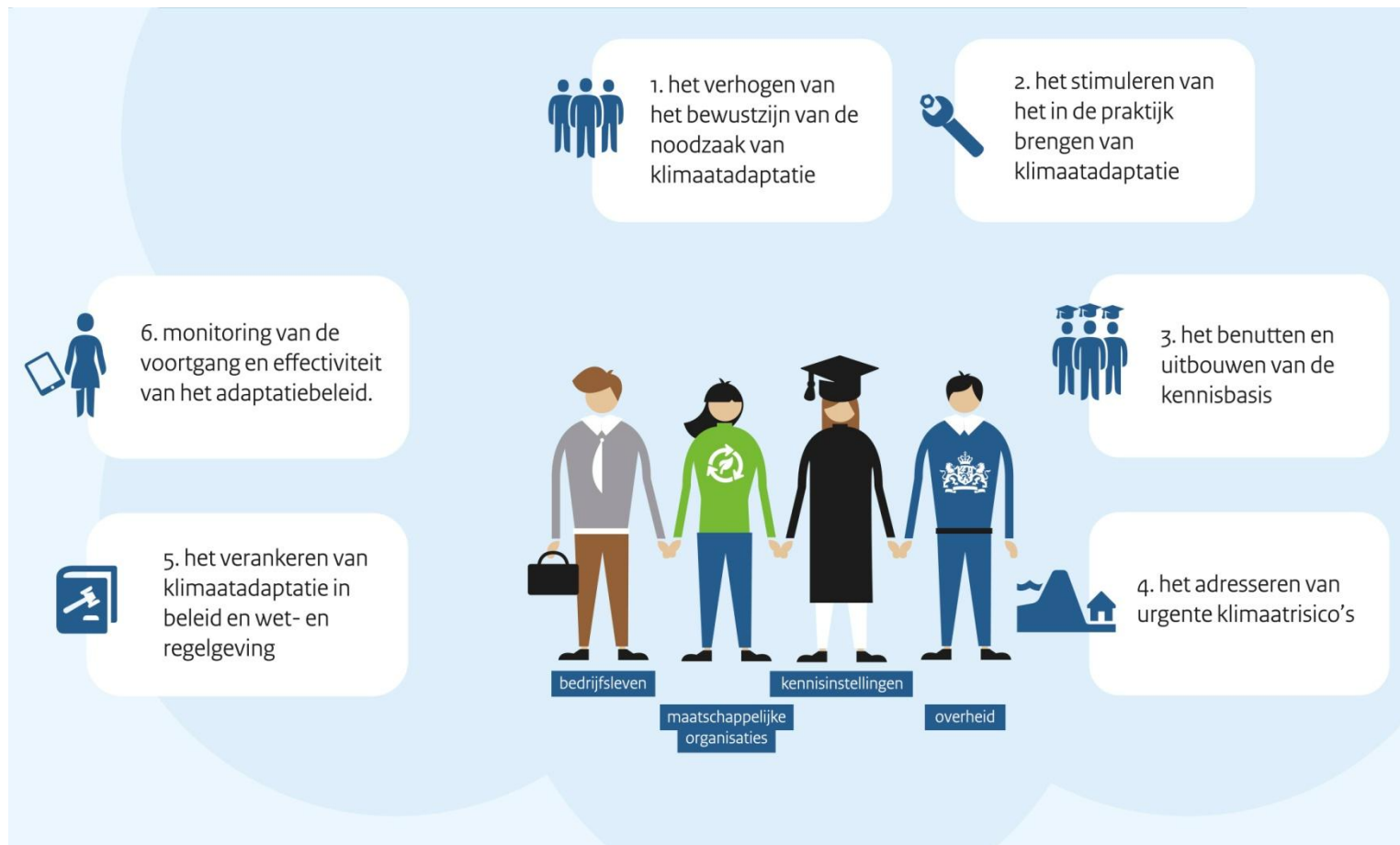
Ventilatoren

Volgens een woordvoerder van Ziggo worden sommige van die kasten dus heel warm en dat heeft effect op de apparatuur en daarmee de verbindingen. Koeling met bijvoorbeeld ventilatoren is nodig om de problemen op te lossen.

HET VERVOLG

Samen pakken we klimaatadaptatie op

De 6 actielijnen uit de NAS:

1. Het bewustzijn verhogen van de noodzaak van klimaatadaptatie
2. Het stimuleren van het in de praktijk brengen van klimaatadaptatie
3. Het benutten en uitbouwen van de kennisbasis
4. Het adresseren van urgente klimaatrisico's
5. Het verankeren van klimaatadaptatie in wet- en regelgeving
6. Monitoring van de voortgang en effectiviteit van het beleid

Wat staat er voor korte termijn op de agenda?

- 14 februari 2017– Klimaatadaptatiedialoog 'verzekerbbaarheid klimaatrisico's
- Januari /februari 2017 – Plan van aanpak Monitoring NAS
- Interactief maken van de bollenschema's
- Start onderzoek klimaatbestendigheid overheidsgebouwen
- Meer adaptatiedialogen (gezondheid, natuur, landbouw?)
- MIRT klimaatadaptiever maken
- Netwerk opbouwen op Europees niveau
- Uitbouwen kennisportaal RA naar KA
- Aandacht voor governance
- Samenwerken met Deltaprogramma, Deltaplan, DGMI etc
- Toewerken naar een Uitvoeringsprogramma

HET VERVOLGPROCES

Wie hebben zoal bijdragen aan de NAS 2016?

- Ministeries van IenM (coördinatie), VWS, EZ, VenJ en BZ
- Staf Deltacommissaris
- Rijkswaterstaat, KNMI, RIVM, PBL, Wageningen ER (Alterra)
- IPO, VNG, UvW
- Provincies, gemeenten, waterschappen
- Universiteiten en kennisinstellingen
- Maatschappelijke organisaties
- Bedrijfsleven, brancheorganisaties
- Maar ook ProRail, RIONED, GGD's etc.

Praktische informatie

- Digitale info: kennisportaal RA, maar ook www.nationaleadaptatiestrategie.nl
- Nieuwsflitsen: sluit aan bij het NAS netwerk (kaartje of bericht aan NAS@minienm.nl)
- Werkateliers
- NAS gaat internationaal
- Infographic

Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) Aanpassen met ambitie

De Nationale klimaatadaptatiestrategie benoemt de effecten van klimaatverandering voor Nederland en brengt de risico's in beeld, die grote gevolgen hebben voor de samenleving en daarom extra aandacht nodig hebben. In de aanpak worden nieuwe initiatieven gelanceerd en bestaande initiatieven en praktijken ondersteund en versneld. Laten we samen investeren in de praktijk, in het beleid en in het onderzoek dat nodig is om Nederland voor te bereiden op de effecten van het veranderende klimaat.

4 klimaattrends en hun effecten op 9 sectoren

De urgente effecten van klimaatverandering

Samen pakken we klimaatadaptatie op

H1

Klimaatmitigatie is het beperken en zo mogelijk terugdringen van de opwarming van de aarde. Klimaatadaptatie is het aanpassen van de omgeving aan de gevolgen van klimaatverandering. Het voorkomen van opwarming en het nemen van maatregelen tegen de gevolgen van opwarming zijn beide nodig. Hoe minder van het één des te meer is er nodig van het ander.

Een decennium klimaatadaptatiebeleid in Nederland

Het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie:

“Laten we samen investeren in praktijk, beleid en onderzoek naar klimaatadaptatie.”

Vragen

- Wat kunt/wilt u bijdragen aan de uitvoering van de NAS?
- Waar moet focus op liggen in de uitvoering?
- Wat ziet u als grootste knelpunt/probleem (en wie is probleemeigenaar)?
- En waar ligt de grootste kans?
- Op welk punt ondersteuning?

STELLINGEN

Stelling 1

- Het is tijd voor een klimaatminister en een klimaatfonds

Stelling 2

- Er is een Postbus51 campagne nodig om het bewustzijn rond klimaatverandering te verhogen (call to action voor iedere burger: jij kunt ook iets doen)

Stelling 3

- Het Rijk moet een voorbeeldrol vervullen en die actief uitdragen: alleen groene energie, iedereen met de trein (of elektrisch), vegetarische lunch en alle panden energieneutraal/klimaatbestendig.

Stelling 4

- Stel financiële prikkels in om burgers aan te zetten hun leefomgeving adaptief te maken.

Stelling 5

- Alle nieuwbouwwoningen moeten klimaatneutraal/klimaatadaptief worden opgeleverd (afgekoppeld, energieneutraal etc); bij elke herinrichtingsopgave meteen klimaatbestendigheid meenemen.

DE UITSMIJTER: VOORLICHTINGSFILMPJE

Recent voorlichtingsfilmpje over Nat. Hitteplan

